

E. J.

Posiedzenie Rady Naukowej IBL PAN z 4 listopada 1957

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 49/2, 615-618

1958

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

IV. K R O N I K A

POSIEDZENIE RADY NAUKOWEJ IBL PAN Z 4 LISTOPADA 1957

Listopadowe posiedzenie Rady Naukowej Instytutu Badań Literackich — zgodnie z podjętą wcześniej uchwałą — składało się z dwóch części: naukowej i organizacyjnej.

Z powodu nieobecności przewodniczącego Rady Naukowej IBL, prof. S. Żółkiewskiego, który przebywał z delegacją rządową w Chinach, przewodniczył posiedzeniu prof. Z. Klemensiewicz.

W pierwszej części, która stanowiła zarazem otwarte zebranie naukowe, prof. H. Markiewicz wygłosił referat pt. *Radziecka nauka o literaturze w świetle ostatnich dyskusji teoretycznych*¹. Referat był pomyślany jako forma współudziału Instytutu w obchodach czterdziestolecia Rewolucji Październikowej.

Po krótkiej dyskusji, w której głos zabrał prof. K. Wyka, zaczęła się druga część posiedzenia.

Głównym tematem obrad organizacyjnych były dwa zagadnienia: struktury organizacyjnej IBL oraz ogólnopolskiego zjazdu polonistów.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA IBL

Dyskusję zagał dyrektor IBL, prof. Wyka, podkreślając na wstępie, że dotychczasowa struktura Instytutu musi ulec znacznym przekształceniom, gdyż nie odzwierciedla w pełni obecnego stanu faktycznego. Schemat IBL, przyjęty w r. 1953 przez Radę Naukową i następnie zatwierdzony przez sekretarza Wydziału I PAN, opierał się i na ówczesnym układzie planu badań IBL, i na wytycznych PAN, zakładających, że struktura musi odzwierciedlać periodyzację historii literatury polskiej (literatura staropolska, Oświecenie, romantyzm, literatura drugiej poł. XIX w., czasy najnowsze). Na czele każdego działu miał stać kierownik będący etatowym pracownikiem IBL. Stworzyło to taką sytuację, iż kierownikami niektórych działów zostali zupełnie młodzi ludzie pracujący nad daną epoką, gdyż byli oni jedynymi kandydatami na to stanowisko. Oprócz działów historycznoliterackich istniały inne, jak bibliograficzny, języka literackiego, literatury ludowej, których powołanie pozostawało w związku z prowadzonymi od dawna pracami długofalowymi.

W kilku ostatnich latach na skutek przemian organizacyjnych i przesunięć personalnych jedne działy istnieją i funkcjonują prawidłowo, inne nie wykazują działalności, która by uzasadniała ich dalsze figurowanie w schemacie. Działem, który odpowiada wszelkim wymogom merytorycznym, organizacyjnym i personalnym, jest przede wszystkim Dział Historii Literatury Polskiej Epoki Oświecenia, prowadzony przez prof. T. Mikulskiego we Wrocławiu.

¹ Por. Pamiętnik Literacki, XLIX, 1958, z. 1, s. 239—252.

Dyrekcja IBL pragnęłaby postawić przed Radą Naukową zagadnienie przedyskutowania szczególnie spraw związanych z działami historycznoliterackimi, bardzo rozproszonymi pod względem organizacyjnym, a nie mogącymi przecież w Instytucie pozostać na drugim planie. Wydaje się, że należałoby wyłonić z Rady Naukowej specjalną komisję, która według wytycznych dotychczasowej dyskusji wypracuje szczegółowy program i przedstawi go do zatwierdzenia na jednym z następnych posiedzeń Rady.

Na zapytanie przewodniczącego zebrania prof. Wyka wyjaśnił, że w zasadzie dotychczasowy podział strukturalny Instytutu nie zdał egzaminu przede wszystkim dlatego, że przy szczupłości obecnej kadry polonistycznej, a zarazem przy dużym odcięciu IBL od katedr, objęcie całości zagadnień polonistycznych przez Instytut było od samego początku niewykonalne. Trudno byłoby się spodziewać, aby np. grupa 6—7 osób pracujących w IBL w dziale romantyzmu nie tylko rozwiązała całość problematyki tego okresu, ale ponadto napisała podręcznik uniwersytecki. Na przyszłość więc program prac Instytutu musi przesądzać o jego strukturze.

Otwierając dyskusję nad zagadnieniem struktury IBL prof. Klemensiewicz zauważył, iż Instytut nie może zgłosić *désintéressement* w stosunku do całości literatury. Bez względu na warunki finansowe czy przejściowe trudności personalne Instytut musi mieć możliwość mobilizowania sił naukowych do opracowywania zagadnień całej literatury polskiej. Ze względu na nieobecność kilku aktywnych członków Rady, a także jej przewodniczącego, posiedzenie obecne powinno przede wszystkim dać sposobność do wstępnej dyskusji i poznania poglądów jej uczestników na rodzące się zagadnienia.

Prof. M. R. Mayenowa uwypukliła szczególną doniosłość rozbudowy i prawidłowego rozwoju pionu historycznoliterackiego, którego istnienie warunkuje przebieg prac materiałowych wszelkiego rodzaju, a więc bibliograficznych, leksykograficznych czy edytorskich. Mimo znacznych trudności personalnych pracę tego pionu trzeba kontynuować. W tej chwili w IBL poza działami historycznoliterackimi istnieją działy bibliograficzny i językowo-stylistyczny (pełniący do pewnego stopnia funkcję teoretyczną). Prowadzi się również prace edytorskie, które dla XIX w. wymagają przeprowadzenia generalnej dyskusji, choćby dla ustalenia zasad w tym zakresie obowiązujących. W pracowniach edytorskich powinny powstawać także prace o tematyce historycznoliterackiej, wzbogacając dorobek odpowiednich działów.

Stanowisko to poparła w swym przemówieniu prof. M. Dłuska. Następny dyskutant, prof. Cz. Zgorzelski, również zwrócił uwagę na doniosłość prac historycznoliterackich jako centralnych w pracach IBL, dodał jednak, że program prac w tym zakresie powinien być na tyle wielostronny, by obejmował również dział historii sztuki poetyckiej. Zdaniem mówcy, dyskusję nad strukturą Instytutu trzeba przeprowadzić trochę teoretycznie, w oderwaniu od spraw personalnych, dla których wypadnie znaleźć dodatkowe rozwiązanie. Byłoby słuszniej, gdyby struktura organizacyjna IBL opierała się na działalności następujących wydziałów: historycznoliterackiego, teorii literatury, prac edytorskich, bibliografii oraz spraw specjalnych (np. literatura ludowa, prace „rocznicowe“ itp.). Wydział historycznoliteracki powinien być podzielony na dwie tylko sekcje: literatury staropolskiej i nowszej, przez co uzyskałoby się zmniejszenie aparatu kierowniczego i części

wydatków. Na czele wydziałów powinni stać ludzie ogarniający całość problematyki, a choć o takich kierownikach nie jest łatwo, na pewno udałoby się ich znaleźć. Do kompetencji kierownika należałaby decyzja co do tego, jakie prace wymagają wykonania zespołowego i obsady etatowej, a jakie można by rozwiązać przez zlecenie czy kontrakt. Do pomocy w kierowaniu wydziałem można by powołać również drugą osobę, którą mógłby być pracownik młodszy, odciążający kierownika zwłaszcza w sprawach organizacyjnych. Wreszcie prof. Zgorzelski zwrócił uwagę na uprzywilejowanie finansowe pracowników etatowych, którzy za indywidualne prace otrzymują honoraria z tytułu etatu, a następnie po raz drugi — z tytułu autorstwa.

Prof. Wyka — dołączając swój głos w dyskusji na prawach nie dyrektora IBL, lecz członka Rady Naukowej — zwrócił raz jeszcze uwagę, że przy omawianiu skomplikowanych spraw strukturalnych IBL należy mieć stale na uwadze słabą liczebność wysoko kwalifikowanej kadry polonistycznej. Nawet przy wspomnieniu zespołu historycznoliterackiego pracującego w Instytucie przedstawicielami katedr uniwersyteckich będzie to kadra zbyt mała dla rozwiązania podstawowych problemów dzisiejszej polonistyki, dlatego też schemat przyszłej struktury IBL powinien utrwalić organizacyjnie zadania aktualne, będące w toku i wykonywane dobrze, ale zarazem otwierać możliwości realizowania dalszych zadań rozwojowych, które muszą być zagwarantowane i przewidziane w dalszej strukturze IBL.

Prof. Wyka podkreślił daleko idącą zgodność swych pomysłów dotyczących struktury IBL z wywodami na ten temat prof. Zgorzelskiego, przy czym w wydziale piątym (spraw specjalnych — według propozycji prof. Zgorzelskiego) widziałby możliwość prowadzenia tych prac, które uznane zostaną za niezbędne do dalszego rozwoju polonistyki. Dla zapewnienia współdziałania pomiędzy Radą Naukową, Dyrekcją i wydziałami IBL prof. Wyka uważałby za wskazane, aby obok dwuosobowego kierownictwa wydziału również i Rada Naukowa posiadała dla każdego z wydziałów swoje komisje, wyłonione przez samą Radę i ustalające program długofalowych prac Instytutu oraz organizujące nad nimi szczegółową dyskusję merytoryczną.

Do zaplanowania prac, które Rada Naukowa zaaprobuje, Instytut wnieść udział nie tylko w postaci dobrze przygotowanej części kadry naukowej, ale również i wkładu finansowo-organizacyjnego, wreszcie będzie współdziałać przy zrealizowaniu zadania może najtrudniejszego, tj. kształcenia dalszych kadr naukowych, zatrudnionych bądź w IBL, bądź w innych instytucjach. Co do systemu dwuletowości — który zresztą istnieje w całości organizacji naszej nauki — to należy go uważać za pewien rodzaj zapewnienia pracownikom nauki warunków materialnych, umożliwiających im skupienie się na zajęciach podstawowych. I w tym zakresie należy dążyć do tego, aby „dofinansowaniem“ objąć w miarę możliwości wszystkich dojrzałych i wartościowych pracowników.

W dalszej dyskusji sprawa komisji zyskała poparcie prof. J. Dürra-Durskiego i prof. Zgorzelskiego. W sprawie dwuletowości zabierali jeszcze głos prof. Klemensiewicz i doc. W. Suchodolski. Doc. Suchodolski, wskazując na konieczność rewizji wszelkich przerostów finansowych, uważał jednak, że zasada dwuletowości nie może być kwestionowana, gdyż

ona jedynie daje odpowiednim — i o to należy dbać, aby odpowiednim — ludziom możliwość poświęcenia się nauce, a nie szukania zarobków dodatkowych poza bezpośrednimi pracami naukowymi.

Przy dalszym ustalaniu spraw ewentualnych wydziałów Instytutu wyniknęła jeszcze ożywiona dyskusja dotycząca nazwy i zakresu działu teorii literatury i jego stosunku do prac językowo-stylistycznych. W dyskusji zabierali głos kilkakrotnie prof. prof. Dłuska, Klemensiewicz, Mayenowa i Zgorzelski; ustalono odłożenie ostatecznego wyjaśnienia tych skomplikowanych spraw na czas późniejszy i powołano komisję do wypracowania projektu schematu organizacyjnego IBL. W skład tej komisji weszli członkowie Dyrekcji IBL oraz prof. Z. Klemensiewicz i prof. Cz. Zgorzelski.

ZJAZD POLONISTÓW

Prof. Wyka — w zastępstwie nieobecnego na posiedzeniu prof. Kubackiego — przedstawił stan prac nad przygotowaniem ogólnopolskiego zjazdu polonistów.

Dyrekcja IBL zwróciła się do ogółu samodzielnych pracowników nauki reprezentujących historię literatury i dyscypliny pokrewne z prośbą o odpowiedź na ankietę, jak wyobrażają sobie ten przyszły zjazd. Dotychczasowe odpowiedzi wskazują, że większość uczestników ankiety pragnęłaby, aby zjazd był poświęcony jakiemś zagadnieniu monograficznemu (jedna indywidualność — np. Wyspiański, jeden problem lub jedna epoka). Mniejszość wypowiedzi postuluje zorganizowanie zjazdu o charakterze „całościowym“, obejmującym przegląd dotychczasowego dorobku naukowego (całego dwunastolecia lub od zjazdu z r. 1950) i dezyderaty na przyszłość. W taki sposób wypowiedzieli się m. in. profesorowie K. Górski, J. Krzyżanowski, H. Markiewicz, S. Pigoń, R. Pollak, S. Skwarczyńska, Cz. Zgorzelski i S. Żółkiewski oraz docenci F. Araszkiewicz i J. Nowakowski.

Komisja trzech delegatów Rady Naukowej, przeglądająca nadesłany materiał ankietowy, wypowiedziała się za zjazdem obejmującym całość zagadnień. Zebrani członkowie Rady Naukowej podzielili również tę opinię i powołali komisję zjazdową do opracowania szczegółowszego projektu zjazdu. W skład komisji weszli: prof. prof. K. Górski, Z. Klemensiewicz, W. Kubacki, M. R. Mayenowa, H. Markiewicz, S. Pigoń, R. Pollak i Cz. Zgorzelski.

Po załatwieniu drobnych spraw bieżących prof. Klemensiewicz zamknął obrady.

Opracował na podstawie stenogramu
E. J.

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ POŚWIĘCONEJ TWÓRCZOŚCI STANISŁAWA WYSPIAŃSKIEGO

Konferencja odbyła się w dniach 15, 16 i 17 grudnia 1957 w Krakowie. Zorganizowana została przez Instytut Badań Literackich. Udział wzięli poloniści z uniwersytetów i wyższych szkół pedagogicznych, osoby zajmujące się twórczością Wyspiańskiego, przedstawiciele związków twórczych, teatru, zaproszeni goście oraz licznie reprezentowana młodzież. Pierwszy dzień